

Pogovor s Petro Vidali, Večer 1. februar 2007

Na eni od debat v okviru lanske predstavitve Slovenije na frankfurtskem knjižnem sejmu se je izoblikovala zanimiva ugotovitev (mislim, da je bila njena avtorica Urška P. Černe), da se je na virtualnem zemljevidu pomembnih mest, virov sodobne slovenske poezije New Yorku (torej Šalamunu, Osojniku, zupanu, Čučniku) pridružil Berlin. Sicer mi med »berlinskimi pesniki« ta trenutek padete na pamet res samo vi, a zato toliko močnejše.

Sprašujete me o povezavi oziroma razmerju med fizičnimi prostori in poezijo, ki je po svoji naravi večna popotnica? Za odgovore na vprašanje po transmutacijah geografskega prostora v literaturi velja se obrniti po pomoč k avtorjem kot so Thomas Morus, pa k Swiftu, in pa, pri nas, seveda, h Gregorju Strniši. Kaj nam govorijo? Ne glede na njen, včasih že kar obupan veristični trud, se pesniška beseda kodira preko polja utopije. Temu se ne more izogniti, obsojena je, da prostora ne imitira, marveč ga ponovno konstruira, ustvarja neke vrste simulirano kartografijo. Vezi, ki se preko tega ustvarjajo v telesu pesmi, te vene in mišice, po katerih tečeta molk in potrpežljivo prisluškovanje, pa po drugi strani niso ločene od tega sveta, nasprotno. Poprej razstavljene vezi - ali bolje: izgubljene in ponovno najdene vez - pridobijo možnost, morda drobno in krhko, a vseeno, da izrekajo nekaj o svetu, katerega se ne morejo polastiti naravnost. Ta obrat je temeljni in je pogosto od bralstvapovsem spregledan. Zato tako pogost splošen očitek šarlatanskosti poeziji tistih, ki je ne berejo (ker je najbolj veristični približek resničnosti v poeziji kratko malo prazen list papirja), po drugi strani pa fanatizem tistih, ki so se potopili v njen bazen, zakokonili v mrežo odnosov, ki postajajo ob branju poezije svetleči. Zato spadajo sicer legitimna vprašanja po konkretnih mestih, New York, Rio, Tokio, ki naj delujejo kot neke vrste topos, matrica ali pesniški generator, prej v predal s vprašanji po tematskih strategijah posameznih avtorjev, ne pa med substancialna vprašanja o ustroju pesniškega teksta. Samo dejstvo, da so moje nosnice poslednje leto pretežno vdihovale berlinski zrak, me še nikakor ne spravlja v skušnjava, da bi se kitil s predikati kot je »berlinski pesnik«. Je pa res, da je v tem času nastala knjiga, ki se ukvarja med drugim prav z omenjenim razmerju med topografijo mesta, zavesti in teksta.

Vas nemški prostor privlači zgolj zaradi poznavanja jezika, vezi, ali pa gre za globlje povezave?

No ja, nisem ravno obiskovalec Oktoberfesta in tudi nad Roodschildi se nisem nikoli navduševal. Če pa me sprašujete po nemških knjigarnah, feljtonu nemških časopisov, tamkajšnjih galerijah, opernih in gledaliških hišah etc, je pač dejstvo, da je nemško govorno področje še vedno največji prevodni trg na svetu. Nagovarja me natančnost in informiranost, pretočnost, interes za druge jezikovne prostore ter določena asketična miselna ostrina, ki se je izoblikovala skozi stoletja, šla skozi katastrofalne čase in je po drugi svetovni vojni ter po letu 89 znova morala iznajti samo sebe. Spomnim se, kako sva pred leti z Urško P. Černe, ki ste jo omenjali, bila na obisku pri H. C. Artmannu v njegovem stanovanju v, mislim da 5. Dunajskem okraju. Spomnim se, kako je H. C. otresal pepel, kadil, in se med dolgimi izdihoma dima navduševal nad vožnjami z njegovim starim motorjem po slovenskih poljskih cestah. No, nekako tako, kot se je H. C. Artmann rad vozil s svojim starim motorjem po slovenskih poljskih cestah, tako se Ka, junak Pamukovega romana Sneg, in jaz rada voziva z nemškimi vlaki gor in dol po tej deželi velikih nasprotij in pogosto zavestno neprikritih zgodovinskih prelomov. In polomov.

Vam je, preprosto, to, kar vam pove nemška poezija, bližje od tistega, kar vam pove katera druga?

Predvidevam, da z nemško poezijo ciljate poezijo, pisano v nemškem jeziku. Ko je Prešeren pripravljala izid svojih nemških pesmi, jih je opremil z Ovidijevim citatom »getico scripsi sermone libellum« in nemščino apostrofiral kot barbarski jezik. Jezik je medij, in tudi jezik barbarov je medij s polnim bogastvom. Ima svoje posebnosti in zakonitosti, a substancialno je medij. Večina avtorjev svojega medija ne izbere, ampak vztrajamo v tem jeziku, ki nam je bil položen v sanje. Znotraj vsakega jezika so pač taki in drugačni teksti, taki in drugačni avtorji, taki in drugačni barbari in ti drugi, ki zaman čakajo na prihod barbarov, če parafraziram Kavafija. Pesniška sorodstva se ne ustvarjajo preko jezika samega po sebi, še manj preko nacionalnosti. Ustvarjajo se preko sorodnega predstavnega sveta, načina, kako zagazi pesnik v goro neizrekljivega, ki je pred njim, kako se odpre Sezam in kako vstopi v najbolj hlapljivo vseh dežel. Moja iniciacija v poezijo je šla preko latinskoameriške poezije. Leta 1992 sem šest dni vsak dan stal pred mehiškim konzulatom v Miamiju, ker v Evropi tedaj nisem mogel dobiti mehiške vize. Tam moje želje ni nihče razumel. Preostali čakajoči so se borili za svoj obstanek v ZDA, jaz pa sem hotel proč, v duhovni prostor Octavia Paza, Sor Juana Ines de la Cruz, Remedios Varo in Popol Vuha.

Morda se bo zdela sodba malo na prvo žogo, a vendar: morda se prav s Knjigo reči v svoji poetiki še najbolj približate nekemu toku v nemški poeziji, ki mu približni poznavalci vidimo začetek na začetku prejšnjega stoletja. Izzivanje skope vsakdanjosti in bogastvo pomenov, ki se udejanja prav zavoljo avtorske askeze in ne navkljub njej, je ob vaši zbirki zapisala Lucija Stepančič. Seveda pa »proizvaja« vaša knjiga takšnih reči drugačne pomene, kot so jih lahko knjige reči v drugih obdobjih.

Ne vem, na kaj natančno ciljate, če na Rilkeja, potem gre za sorodnost predvsem v samem naslovu knjige, apostrofirane, priznam, nič kaj skromno kot »knjiga«. Tradicija upesnjevanja predmetnega sveta je stara toliko kot pesništvo, od Lukrecija do Pongaja so pesniki poskušali na razne načine stopiti predvsem objektivni, čutni resničnosti za hrbet, jo fiksirati ali ji pripisati mrežo simbolnih pomenov. Tako kot je zastavljeno vprašanje, se da vaše branje Knjige reči razumeti kot upesnjevanje sodobnih snovi s pesniškimi sredstvi izpred sto let. To bi bilo seveda porazno, saj se vsak substancialni premik v pesništvo nujno udejstvuje tudi, če neprvenstveno predvsem na sami formi. Že katera od manj prijaznih slovenskih kritik mojih prejšnjih knjig je namreč poskušala moj opus sploščiti in ga potopiti v pljunko tako imenovanega temnega modernizma. To je seveda smešno. Čas in predvsem bralci bodo presodili, ali gre v teh pesmih za ponovno odigrano staro ploščo, ali pa za spremembo določenih koordinat, naklonskih kotov, orientacij.

Knjiga reči je že prevedena v nemščino, izšla je pri ugledni založbi Suhrkamp, dobila dobre recenzije v najpomembnejših nemških medijih, tudi kak literarni večer je že za vami, pa ne samo ob tej priliki, kot tudi ne samo v nemškem prostoru. Res me zanima: je recepcija literature v tujini za avtorja navdihujoča, zavezujoča, zares pomembna? Odpira avtorju predvsem nove konkretne prostore pri izdajanju svoje literature, ali tudi zares nova obzorja?

Pred par dnevi sem se vrnil iz Švedske, kjer je tamkajšnji prevod Knjige reči bil prav tako izjemno lepo sprejet. Po branju v Stockholmskem Kulturhusetu, neke vrste tamkajšnjem Cankarjevem domu, sem sedel v krogu švedskih avtorjev. Seveda je

zanimivo diskutirati o, recimo, poeziji Paula Moldoona, in slišati, kako ga berejo danes v nordijskih državah. Kaj jim govori danes Eliot, pa Olga Orozco, ali René Char? Kaj je posebna na zadnji knjigi Tomasa Tranströmerja? Zakaj je tam naenkrat eksperimentalna, na zvočnost usmerjena language poetry pri njih spet tako zelo na veljavi in tako dalje. Če je to zavezujoče za moje pisanje? Na podobno vprašanje sem že nekaj krat odgovoril, da ni pravil. Strniša ni rabil nobenih potovanj, da je napisal, kar je, Tomaža Šalamuna in dobršnega dela njegovega dosedanjega opusa si brez predhodnjega izuma letala ne predstavljam. Vsak avtor se zavestno odloči za modus delovanja in publiko, ki jo želi nagovarjati. Živimo v krasnih časih, ko obstaja možnost izbire. Spoštujem kolege, ki jih prevodi, branja na tujem, festivali, ves ta hrup in popotniški stres enostavno ne zanimajo. Ne maram pa zavistnežev.